

vivat academia

berichtenblad van het Verbond der Vlaamse Academici

verschijnt viermaal per jaar

nr 91 april - mei - juni 1996

Inhoud

Editoriaal, R. Lammens, algemeen secretaris	1
Algemene ledenvergadering, K. Michiels	4
Universiteit en wetenschappelijk onderzoek, Prof. Dr. Oosterlinck, rector KU-Leuven	6
Onbekend maakt onbemind, K. Michiels	21
Statuten Verbond der Vlaamse Academici, E. Ponette, algemeen voorzitter, R. Lammens, algemeen sekretaris	23
Dienstenpakket	30
Familieberichten van V.V.A.- leden	32
Briefwisseling	32
IJzerbedevaart 1996	33

EDITORIAAL.

Zoals reeds aangehaald in de "Nieuwsbrief voor bestuursleden" nrs 11 en 12 en uitvoerig besproken op de centrale raad (lees Raad van Bestuur van V.V.A. v.z.w.) van 10 februari II te Oostende functioneert het V.V.A. sinds 1 januari 1996 als dienst, conform aan het decreet diensten van 19/04/95 (besluit van de Vlaamse Regering betreffende de subsidieregeling van diensten voor sociaal- cultureel werk voor volwassenen).

Vanaf 1 januari 1996 dient V.V.A. **vier basisfuncties** van dit dekreet te vervullen -om zijn erkenning als dienst te verwerven- met name:

1. 1 maal basisfunctie 4 d.w.z. een **kwartaaltijdschrift** uitgeven, dat minimaal 100 redactionele bladzijden omvat;
2. 1 maal basisfunctie 6 d.w.z. gedurende elk kalenderjaar 125 uren (of 63 maal minstens 1 uur; dit uur telt voor 2 uren!) **begeleidend, ondersteunend of adviserend werk** bij een erkende of niet- erkende sociokulturele vereniging, cultureel centrum, bibliotheek of school - buiten de normale lesuren- verrichten;
3. 2 maal basisfunctie 7 d.w.z. minimum 2 x 125 of 250 erkende uren met eigen **educatieve activiteiten** (zoals we tot heden hebben gerealiseerd onder het 5de dekreet) realiseren.

Materiele en concrete voordeel van deze nieuwe verplichting.

Door deze nog te verwerven erkenning (na bevredigende werking in 1996) kan VVA verder gesubsidieerd worden zoals onder het vijfde decreet (en zelfs mogelijk gunstiger!) én voor de werking van het verbond (officieel "dienst") én voor de werking en bezoldiging van het algemeen VVA- secretariaat te Brussel én voor de toekenning van de wetenschappelijke VVA-prijs Professor Walter Baron Opsomer.

Dank zij deze **subsidies** kon sinds twaalf jaar het nationaal lidgeld bevroren worden; méér zelf: sommige jaren kon bovenop nog een subsidie aan de afdelingsbesturen geschonken worden.

Dankzij deze subsidies kon het algemeen secretariaat gemoderniseerd wor-

Tot uw dienst : de leden van het hoofdbestuur.

Alg. Voorzitter :

Prof. Dr. E. Ponette, Schoonzichtlaan 40, 3020 Winksele

Alg. Ondervoorzitters :

Lic. M. Grela, Carnegielaan 47, 3500 Hasselt

Lic. G. Steel, Fort Lapin 41, 8000 Brugge

Alg. Sekretaris :

Apr. R. Lamens, Kerkstraat 46b, 2870 Ruisbroek (Antw.)

Alg. Penningmeester

Lic. F. Smets, Oostvaardijk 17, 2830 Willebroek

Adjunktsecretaris :

Prof. Dr. Sc. R. Vandenberghe, Keuzekouter 54, 9031 Drongen

Ir. M. Van Dongen, Bredabaan 764, 2170 Merksem

Ir. L. Callens, Keltenlaan 23, 9880 Aalter

den zodat de secretaris- coordinator de hoofdbestuursleden logistiek kon helpen in hun onverdroten inspanningen om in opdracht van de Raad van bestuur en in naam van de afdelingsbesturen de doelstellingen van VVA door te drukken in de academische, culturele en politieke wereld.

De VVA-leden, die zich inzetten voor de gemeenschap, zullen begrijpen hoeveel dag- en nacht- en weekend-uren hieraan dienen besteed te worden om een hoor- of tastbaar resultaat te bekomen.

Hoe kunnen we als VVA-lid “ te velde” hieraan meewerken?

1. bij de basisfunctie 4:

100 redactionele bladzijden in VIVAT betekenen originele **artikels** (tema-behandeling, algemeen verrijkend verslag van activiteit, bespreking van knelpunt of grieven); **elk VVA-lid** kan hieraan meewerken; even aan de schrijftafel en de bijdrage bezorgen op het adres van de secretaris-coördinator Koen Michiels.

2. bij de basisfunctie 6 :

elk VVA-lid is uit hoofde van zijn opleiding ergens een specialist en kan zeer gemakkelijk:

als **deskundige** een andere vereniging (bvb. Davidsfonds, Vlaamse Volksbeweging, Vlaams Geneesherenverbond, seniorenverenigingen enz...) **een welgekomen dienst bewijzen door een lezing te houden, een projekt te ondersteunen, een werkgroep te begeleiden of een advies uit te brengen.**

Volgens VCK (Vlaams Culturele Koepel) kijkt men verlangend uit naar de medewerking van intellectuele academici!

ESSENTIEEL is: U moet **GEVRAAGD** worden door de andere vereniging of cultureel centrum enz...!

Het algemeen secretariaat zal graag naam en adres van bereidwillige VVA-leden doorspelen aan verenigingen, instellingen en diensten, die ons om deskundigen vragen.

3. bij de basisfunctie 7:

de activiteiten georganiseerd door onze zeer verdienstelijke afdelingen kunnen slechts slagen wanneer de leden entoesiast en **talrijk deelnemen aan de vergaderingen, geleide bezoeken en culturele uitstappen .**

De afdelingsbesturen spannen zich uitermate in om originele activiteiten te organiseren; uw aanwezigheid betekent voor de bestuursleden een vorm van waardering. Uw handtekening op de aanwezigheidslijsten vertaalt zich in subsidies en leefbaar houden van VVA.

De toekomst van VVA hangt niet alleen af van de inzet van hoofdbestuur, algemeen secretariaat, secretaris-coördinator, afdelingsbesturen maar ook van U gewaardeerde VVA-leden.

Elders in dit Vivatnummer publiceren we het “dienstenpakket”, dat VVA aanbiedt aan alle mogelijke diensten, verenigingen en instellingen.

De afdelingsbesturen beschikken over alle nodige informatie en documenten; bij de voorzitter en/of secretaris van uw afdeling kunt U terecht voor alle logistieke steun. Indien U nog vragen zoudt hebben over deze nieuwe aanpak, Koen Michiels staat ter uwer beschikking elke maandag, dinsdag en woensdag van 13.00 tot 18.00 uur. (tel. en fax : 02. 218.68.20).

Met **Uw steun en medewerking** hopen we van VVA een nuttige dienst te maken ten bate van volk, academia en cultuur.

R.Lamens, algemeen secretaris.

Algemene ledenvergadering Brugge 16 maart 1996

FORUM "WERKLOOSHEID BIJ JONGE ACADEMICI"

De algemene ledendag van het VVA vond dit jaar plaats te Brugge, in het kader van de viering van 25 jaar VVA-Brugge-Oostkust-Houtland. Hoofdbrok op de agenda van het feestweekend was het forum rond het thema "De problematiek van de werkloosheid bij de jonge academicus". Het decor waarin deze studienamiddag zich afspeelde was het Brugse St.-Leocollege dat zijn infrastructuur (refter, auditorium, klaslokalen) gastvrij ter beschikking stelde van het VVA. Het is niet meer dan normaal dat, in die omgeving, sommige VVA'ers met aanleg voor nostalgie werden herinnerd aan hun eigen al dan niet kommerloze collegetijd.

De ontvangst van de deelnemers aan het forum was keurig georganiseerd: alle ingeschrevenen werden in de refter van het college onthaald op een kop koffie en iedereen kreeg een congresmap. Onder de deelnemers bevonden zich heel wat deskundigen die zo vriendelijk waren geweest deze zonnige einde-winter-namiddag vrij te houden om met ons te komen meedenken en discussiëren over een problematiek die ook hen nauw aan het hart ligt.

In zijn inleidend referaat schetste Gwijde Steel, voorzitter van de organiserende en jubilerende VVA-afdeling, in algemene termen de problematiek van de werkloosheid bij jonge afgestudeerden en het doel van het forum: een moment van bezinning bieden aan jonge afgestudeerden en een schuchtere poging ondernemen tot remediëring.

Aan de hand van uitvoerig statistisch en cijfermateriaal slaagde Machteld Lenoir erin de werkloosheid bij jonge academici, de evolutie hiervan, en de huidige situatie te duiden en te situeren in de problematiek van de werkloosheid in het algemeen en de jeugdwerkloosheid in het bijzonder.

Hierna werd er opgesplitst in vier secties die de centrale problematiek elk vanuit een ander perspectief zouden benaderen. De verschillende secties, deskundigen én geïnteresseerden, kregen een klaslokaal toegewezen waarin zij in het al bij al korte tijdsbestek van anderhalf uur geacht werden (onder de kundige leiding van een moderator) tot zinvolle discussie en realiseerbare conclusies te komen.

De bevindingen van iedere sectie werden vervolgens in een plenaire sessie medegedeeld aan alle deelnemers.

Op het einde van de namiddag hield Professor Dr. Roger Blanpain nog een opgemerkte toespraak.

Algemeen voorzitter Prof. Dr. Eric Ponette kreeg het laatste woord: hij dankte de directie van het college, V.V.A.-Brugge en de experten voor hun loyale medewerking en hij besloot met enkele persoonlijke bedenkingen.

Hiermee zat het "ernstige" gedeelte van de ledendag er op. Ter afronding van de studienamiddag én als aanloop naar het meer informele luik van het feestweekend volgde een stemmige receptie, nog steeds in het St.-Leocollege. Een gelegenheid ook om nog wat na te kaarten over de voorbije namiddag. Uit de reacties die we daar konden opvangen bleek dat het gros der deelnemers opgetogen was over het gebodene.

Het V.V.A. beschouwt dit forumgesprek overigens niet als een eenmalige gebeurtenis, maar eerder als een aanzet tot andere initiatieven en acties van het V.V.A. rond hetzelfde thema, voortbouwend op de conclusies van dit forum.

Koen Michiels

In het volgend nummer van VIVAT dat volledig gewijd zal zijn aan dit forum zullen alle toespraken en besluiten worden gepubliceerd.

Universiteit en wetenschappelijk onderzoek

(gebaseerd op een toespraak gehouden door rector Oosterlinck te Antwerpen, 17 oktober 1995)

Heel vaak, in een gesprek, een uiteenzetting of een artikel, is de overheid de geslagen hond. Het is eigenlijk *nóóit* goed, er mankeert altijd wat, de overheid wordt met alle zonden Israëls beladen. Het kan geen kwaad even te breken met deze gewoonte en met een zeer *positieve* noot te beginnen - de kritiek volgt later. Het goede nieuws is dat de overheid meer wil besteden aan het wetenschapsbeleid. De begroting voor 1996 zal toenemen met 2 miljard BF. Dat betekent dat Vlaanderen in 1996 bijna 35 miljard zal voorbehouden voor de financiering van wat samenhangt met wetenschappelijk onderzoek.

Dat zal vooral de Vlaamse universiteiten ten goede komen: zij zijn immers de hoofdrolspelers in het wetenschappelijk onderzoek. In het Universiteitsdecreet van 1991 werd wetenschappelijk onderzoek zelfs gepromoveerd tot de *allereerste* taak van een universiteit, naast het verstrekken van academisch onderwijs en dienstverlening. Beide, onderwijs en dienstverlening, dienen trouwens geënt te zijn op de meest fundamentele universitaire taak, het onderzoek.

Kwalitatief hoogstaand onderzoek is belangrijk, dat hoeft verder geen betoog. Op het gevaar af lyrisch te klinken kunnen we stellen dat wetenschap als onderdeel van de menselijke cultuur een essentiële bijdrage is tot *échte* menswording. Een mens is een wezen dat aan zijn biologische gegevenheid niet genoeg heeft, en precies daardoor verschilt hij van het dier. Een dier voelt zich perfect goed in zijn vel en streeft niet naar zelfoverstijging. Een kat heeft er geen behoefte aan om zich bezig te houden met de hogere problemen van de cybernetica of de eschatologie, in de hoop daarmee zichzelf of zijn soortgenoten vooruit te helpen. Een mens doet dat wel, omdat hij ertoe gedreven wordt: het ligt in de natuur van de mens zijn natuur te willen overstijgen, om op die manier zichzelf en, in de limiet, de mensheid te verbeteren. Wie dat niet doet en zich beperkt tot louter biologisch mens-zijn, is een onmens. Overstegen of getranscendeerde natuur noemen we *cultuur*. Die kan diverse vormen aannemen, en wetenschap is er daar een van.

Gedreven door nieuwsgierigheid streeft de mens naar kennisvermeerdering, en sommigen, degenen die van een bepaald soort nieuwsgierigheid hun

beroep maken, vinden elkaar aan de universiteit, het intellectuele forum bij uitstek. Ze zoeken, en delen het resultaat van hun zoektocht mee in woord en geschrift, en in de vorm van onderwijs. Dat onderwijs is dus het verlengstuk, de verklanking van hun onderzoek - of zou het toch moeten zijn - en is essentieel in de vorming van de volgende generatie, die we gemakshalve maar de *intelligentia* van de 21ste eeuw zullen noemen.

Wetenschappelijk onderzoek en de bedrijfswereld

Wetenschappelijk onderzoek kan diverse vormen aannemen. Het kan gaan om wat we *fundamenteel onderzoek* noemen, d.w.z. onderzoek waarvan ander nut dan het vermeerderen van kennis niet evident is, en ook niet nagestreefd wordt. Het is o.i. niet slecht om even te wijzen op het bijvoeglijk naamwoord: het gaat om *FUNDAMENTEEL* onderzoek, d.w.z. datgene waarop idealiter ander onderzoek gebaseerd zal worden. Dat is tegelijk het frustrerende en het essentiële van dergelijk onderzoek: het is op zichzelf gericht, niet op ander nut, maar het is *onontbeerlijk* om tot ander, *wél* nutgericht onderzoek te komen.

Met dat andere onderzoek bedoelen we o.a. *industriële basisonderzoek*. Dat is onderzoek waartoe het initiatief genomen wordt door de industrie, maar dat gedaan wordt in de universiteit, of minstens in samenwerking met de universiteit. Een dergelijke synergie heeft belangrijke voordelen, zoals we in ons land al een aantal jaren ervaren. Het drukt namelijk de kosten. Indien het bedrijfsleven zich met gericht fundamenteel onderzoek wil bezighouden, wil het dat uiteraard op de goedkoopste manier doen. Welnu, het blijkt dat dat het beste kan door de universiteiten mee in het onderzoek te betrekken. Landen die een grote traditie hebben op het vlak van zgn. *Grossforschungs*-instituten (de naam alleen al maakt duidelijk dat we o.a. op Duitsland doelen), hebben ondervonden dat de goedkoopste kennisbron te vinden is in de universiteiten, *niét* in de befaamde *Max Planck*- of *Fraunhofer*-instituten.

Het is uiteraard essentieel dat de universiteit een voldoende hoog kennisniveau over een breed spectrum van wetenschappelijke disciplines handhaaft, om op zijn minst de elders verworven kennis nuttig te kunnen absorberen. Die absorptie is slechts één punt, maar wel een belangrijk. Op deze absorptie kan het eigen, kwalitatief hoogstaand wetenschappelijk onderzoek pas echt groeien: wetenschap vindt immers niet plaats in een vacuüm, maar gebeurt in een communicatie-proces tussen de universiteit, de samenleving, de overheid en de bedrijfswereld.

De bedrijfswereld heeft niet alleen behoefte aan door de universiteiten, of toch minstens *mede* door de universiteiten uitgevoerd onderzoek, maar ook aan bekwame wetenschappers die in de bedrijfswereld tewerkgesteld worden als een soort doorgeefluik: het zijn deze hoog opgeleide wetenschappers die zorgen voor de transfer van wetenschappelijke kennis naar de bedrijfscontext, of uiteraard ook naar de maatschappij in het algemeen. Hier raken we een probleemgebied aan. Niet dat onze wetenschappers moeten onderdoen voor hun buitenlandse collega's, zeker niet: in Vlaanderen wordt wetenschappelijk werk verricht dat de vergelijking met buitenlandse prestaties zeer goed kan doorstaan. Het probleem zit hem echter in de *transfer en de valorisatie*. Het blijkt immers dat onze bedrijfswereld de toegevoegde waarde van een wetenschapper, b.v. een pas gepromoveerde doctor, onvoldoende belangrijk vindt, er dus ook onvoldoende van tewerkstelt, en aldus een belangrijke manier mist om aansluiting te krijgen bij de meest recente wetenschappelijke bevindingen. Het spreekt vanzelf dat er, om aan dit euvel te verhelpen, mechanismen uitgewerkt zullen moeten worden om de valorisatie van onderzoeksresultaten en van onderzoekers, of meer in het algemeen, van technologie-diffusie, aan te moedigen.

Het opzetten van dergelijke samenwerkingsverbanden voor onderzoek, of het nu gaat om georganiseerde en langdurige engagementen voor industrieel basisonderzoek, of om het tewerkstellen van hooggekwalificeerde wetenschappers in de industrie, bevordert alleszins de communicatie tussen beide belangrijke werelden. De industrie leert het universitair potentieel kennen, zowel op het vlak van onderzoek als van opleiding, en de universiteit leert welke onderzoeksnoten de industrie heeft. De universitaire onderzoeksdynamiek levert een constante stroom jonge onderzoekers op, die zorgen voor nieuwe ideeën. Die ideeën worden geconfronteerd met de noden van het bedrijf, en de onderzoekers krijgen er de inspiratie voor het inslaan van nieuwe richtingen in hun onderzoeksdomein. Kortom, industrie en universiteit hebben elkaar nodig, zoveel is duidelijk.

Maatschappelijke en wetenschappelijke evolutie

Onze samenleving evolueert zeer snel. Wat gisteren voor waar aangenomen werd, wordt vandaag betwijfeld en wordt morgen verworpen. Wat morgen algemeen aanvaard zal zijn, wordt nu nog beschouwd als onzin of dagdromerij. Dat geldt ook voor wetenschapsbeoefening, die zich immers afspeelt te midden van die snel veranderende samenleving. Indien de wetenschap en het onderzoek niet willen ontaarden in wereldvreemdheid, moeten ze mee evolueren.

Dat is niet altijd zo eenvoudig. Vooral de laatste jaren doen zich ontwikkelingen voor die het beoefenen van wetenschap sterk beïnvloeden.

Enkele voorbeelden.

1. De *exponentiële toename* van wetenschappelijke kennis, die haar neerslag vindt in talloze publikaties in rapporten, boeken, artikels of in hedendaagse media als Internet, vereist nieuwe technieken om de informatiestroom te kunnen blijven beheersen. Een onderzoeker moet op de hoogte blijven van wat zich in zijn vakgebied afspeelt, en de cijfers leren dat dat niet gemakkelijker wordt.
2. Een tweede ontwikkeling is de vervaging van de traditionele grenzen tussen de disciplines, of anders gezegd, de sterk toegenomen *interdisciplinariteit*. Nieuwe disciplines zijn ontstaan op de grensvlakken, interdisciplinair onderzoek wordt belangrijker. Een archeoloog kan niet meer zonder een scheikundige, een psycholoog moet weet hebben van een flinke portie geneeskunde en statistiek, enz. En allemàal ontmoeten ze elkaar op het forum van de informatica. Dat is uiteraard heel wat anders dan het oude beeld van wetenschapsbeoefenaars op hun intellectuele eilandje, die elkaar bij wijze van spreken alleen zagen bij officiële gelegenheden, *bien étonnés de se trouver ensemble*.
3. De derde ontwikkeling heeft te maken met de *schaal* waarop steeds meer wetenschappelijk onderzoek zich afspeelt. De eenzame wetenschapper in zijn laboratorium of aan zijn werktafel wordt ook hier stilaan een beeld dat tot het verleden behoort. Belangrijke onderzoeksdomeinen zijn zo complex en duur dat vooruitgang alleen nog geboekt kan worden via nationale en internationale samenwerking. Het onderzoek naar de elementaire deeltjes en ruimte-onderzoek zijn de meest voor de hand liggende voorbeelden, maar ook in andere domeinen wordt werk gemaakt van spreiding van de inspanningen en de kosten, en van onderlinge intellectuele kruisbestuiving. Het zijn trouwens niet alleen economische redenen die dwingen tot samenwerking; werkelijk grensverleggend onderzoek vereist vaak een zo aanzienlijke "kritische massa", dat een individuele instelling die onmogelijk nog kan leveren, laat staan een individuele wetenschapper.
4. We passen onze vierde ontwikkeling specifiek toe op Vlaanderen, maar de trend kan evengoed in andere landen waargenomen worden. We doelen op het ontstaan van *interuniversitaire onderzoekscentra*, die in toenemende mate participeren aan het wetenschappelijk werk. De universiteiten blijven weliswaar de protagonisten van het wetenschappelijk onderzoek, maar onderzoeksinstellingen als *IMEC*, *VITO* en *VIB*, of andere wetenschappelijke organisaties en collectieve onderzoekscentra, nemen een belangrijk

deel van de research voor hun rekening. Ook het wetenschappelijk belang van de industriële hogescholen neemt toe. En verder zijn meer en meer bedrijven ervan overtuigd dat innovatie, een constante behoefte in het bedrijfsleven, gesteund moet zijn op onderzoek. Kortom: het wetenschappelijk landschap wordt complexer, het aantal deelnemers neemt toe.

5. Een laatste belangrijke ontwikkeling is te vinden in de sfeer van het ingrijpen op de wereld, zowel op het vlak van de natuur als op dat van het menselijk gedrag. Dat stelt tal van *ethische problemen*, b.v. de problematiek van de ecologische neveneffecten van bepaalde productie-processen, de psychologische gevolgen van bepaalde vormen van informatie, de morele vragen die voortspruiten uit bepaalde medische of genetische ontwikkelingen enz.

Eigenheid van het vrije universitair wetenschappelijk onderzoek

Het komt ons voor dat het de taak van de universiteit is om in dit complexe geheel *des te meer* haar eigenheid te profileren. Er is, met andere woorden, nood aan een heel bewuste herdefinitie van wat een universiteit eigenlijk is - of hoort te zijn. Het zou zeer desastreuze gevolgen hebben wanneer een universiteit de net geschetste ontwikkelingen langs zich heen zou laten gaan, maar het zou evenzeer bijzonder gevaarlijk zijn wanneer een universiteit er louter de speelbal van zou worden. Een universiteit moet, naast aandacht voor de toekomst, ook oog hebben voor het behoud van de traditionele waarden van wetenschappelijk onderzoek. Meer zelfs, ze moet hier actief over waken.

In een wereld waarin economische indicatoren steeds meer aan gewicht winnen, waarin commerciële cijfers bepalen wat op TV kan en wat niet, waarin commerciële overwegingen de bovenhand halen op sociale, waarin de macht van de dollar of de yen een kunstenaar tot halfgod promoveert of tot mislukking maakt, in een dergelijke wereld moét een universiteit erover waken dat haar vrijheid van onderzoek bewaard blijft. Ze moet er met alle kracht op toezien dat zij niét gebonden wordt door de commercialisering en haar vrijheid handhaaft. Die vrijheid van onderzoek impliceert in een aantal gevallen dat een universiteit haar geld besteedt aan zaken die géén direct commercieel succes zijn, aan zaken waarvan het economisch belang van bijzonder ondergeschikte aard is. Nog anders gesteld: de vrijheid van onderzoek impliceert dat er geld besteedt wordt aan zaken die achteraf ronduit fout blijken te zijn, niet in de zin van moreel laakbaar, maar van onjuist, onvoldoende nauwkeurig, in de verkeerde richting. Rector de Somer vroeg in 1985 tijdens het bezoek van de Paus aan Leuven *het recht op dwalen*. De context was anders, maar we moeten een lans blijven breken voor datzelfde recht. Vrijheid impliceert de mogelijkheid tot

dwaling, tot falen, tot mislukken, vrij wetenschappelijk onderzoek betekent, kort gezegd, de afwezigheid van de noodzaak tot succes.

Dat wil natuurlijk *niet* zeggen dat wetenschappelijk onderzoek zich in een gesloten systeem zou moeten afspelen, geïsoleerd van de rest van de wereld, of dat de universiteit zich het recht mag aanmatigen om te werken zonder normen of normbesef. Integendeel zelfs, zoals uit volgende illustraties moge blijken.

1. We vermelden b.v. het feit dat de resultaten van het universitair onderzoek publiek toegankelijk moet zijn en blijven. Dat kan problemen scheppen bij bepaalde vormen van *contract research*, waarin de opdrachtgever van het onderzoek een begrijpelijk alleenrecht op de resultaten claimt, maar waar het gaat om werkelijk fundamenteel onderzoek, is de *openbaarheid* van de resultaten een evidentie. De eenvoudigste manier om die openbaarheid te realiseren, is uiteraard een publikatie van de onderzoeksresultaten.
2. Een tweede norm is die van de morele *verantwoordelijkheid van de wetenschapper*. Hij mag zijn verantwoordelijkheid voor wat er met zijn resultaten gebeurt niet uit de weg gaan, maar hij moet juist extra aandacht hebben voor de steeds belangrijker wordende ethische problemen die opduiken rond heel wat vormen van onderzoek. Het zou verkeerd zijn wanneer de universiteit zich enerzijds zou bezighouden met de ontwikkeling van genetische technologie, maar zich anderzijds niet zou inlaten met de morele discussies die daaruit voortspruiten. Het is de taak van de wetenschapper om zich te bezinnen over en zich uit te spreken over de ethische consequenties van bepaalde soorten onderzoek. Meer zelfs, bepaalde soorten onderzoek dient hij niét te doen, ook al zou dat onderzoek commercieel succesvol kunnen zijn. Een moderne universitaire wetenschapper mag zich niét blindelings laten leiden door commerciële overwegingen, maar is integendeel gehouden tot een continu ethisch réveil.

Administratieve autonomie

Vrijheid van onderzoek impliceert ook een bepaalde mate van politieke en administratieve autonomie. De universiteit moet over een voldoende grote zelfstandigheid beschikken om haar eigen onderzoeksbeleid uit te werken. Dat druist in tegen een moderne trend, nl. die van wat we de *bemoeizucht van de overheid* zouden durven noemen. Ook hier pleiten we niet voor volstreekte anarchie, maar universitair wetenschappelijk onderzoek verzoenen met een

papiermolen, met een groeiend aantal regels en reglementen, controles en rapporten, dat is vragen om moeilijkheden. Het is een zeer kwalijke zaak dat schitterend gekwalificeerde docenten en hoogleraren hoe langer hoe minder tijd hebben om zélf met wetenschappelijk fieldwork bezig te zijn, en hun tijd moeten spenderen, of is verspillen misschien een juistere term, met de zoveelste brief of het zoveelste rapport om toch maar in orde te zijn met reglement x, sectie y of paragraaf z. De universiteit heeft géén nood aan een betuttelende overheid. Nog niet zolang geleden konden we uit de mond van de Vlaamse overheid vernemen: *wat we zelf doen, doen we beter*. Welnu, wat geldt voor de Vlaamse bewindslieden, geldt ook voor de Vlaamse universiteiten.

Zoals reeds gezegd, we pleiten niet voor anarchie, voor een ongestuurde universiteit, en het is niet meer dan terecht dat de overheid wil weten wat er met het overheidsgeld gebeurt. Dat betekent echter niet dat die overheid voortdurend moet toekijken en controleren. Niemand kan optimaal presteren en renderen wanneer hij of zij zich voortdurend bekeken voelt en voortdurend rekenschap van de minste van zijn of haar daden of beslissingen moet afleggen. Een universiteit kan dat evenmin. De sterke interne controle die aan een universiteit bestaat en de openheid van het universitaire werk (in de vorm van publikaties enz.) zijn o.i. een voldoende basis om de universiteit voldoende vertrouwen te geven om zelf op een kritische manier een groter deel van haar beleid uit te stippelen. Interne evaluatie en controle werken beter, sneller en efficiënter dan een loodzware extern toezieende administratie. Evaluatie *moet*, maar op het juiste niveau en door de juiste instantie.

Wetenschappelijk onderzoek moet geëvalueerd worden op zijn wetenschappelijke kwaliteit. Een exacte definitie daarvan bestaat niet, en ook de overheid kan die definitie niet bepalen. We beschikken gelukkig over instanties die op dit vlak bewezen hebben tot vrij algemene tevredenheid te kunnen werken: we doelen hier op organisaties als het NFWO en het IWT, die er tot nu zeer goed in slagen de beste en meestbelovende onderzoekers naar zich toe te trekken zonder hen te bedelven onder een papierberg. Andere criteria mogen zeker meetellen, maar de vraag of een onderzoeker wel strikt volgens reglement x sectie y paragraaf z gewerkt heeft, is niét relevant.

De financiering van het onderzoek

De vraag naar meer zelfstandigheid zal wellicht niet door iedereen aanvaard worden. Nu, zachte heelmeesters zijn, zoals bekend, niet de beste genezers. En de moeilijkste problematiek moeten we nog aansnijden, nl. de kwestie van het prijskaartje... Universitair onderzoek kost geld. Véél geld. De Vlaamse regering heeft het lovenswaardige initiatief genomen om meer middelen te besteden aan wetenschappelijk onderzoek. Dat verdient zonder meer onze felicitaties, en we kunnen alleen maar hopen dat deze trend aanhoudt. Maar de vraag is of we onze felicitaties niet enigszins moeten kwalificeren. Laten we even nagaan hoe het de universiteit vergaat wat haar financiering betreft.

In de eerste plaats is er de zgn. *basisfinanciering*, soms ook wel werkingsuitkeringen genoemd. Die basisfinanciering is voor de helft bepaald door het aantal studenten, en wordt gebruikt voor het uitvoeren van de bekende drie taken van de universiteit, nl. onderzoek, onderwijs en dienstverlening. Vraag is of die taken wel naar behoren vervuld kunnen worden, als we vaststellen dat het met de universitaire basisfinanciering niet zo gunstig gesteld is. De universiteiten hebben gedurende vele jaren hun basisfinanciering in reële cijfers zien *dalen*, en pas na het universiteitsdecreet van 1991 werd een knik in de curve aangebracht en werd opnieuw een trage stijging in het leven geroepen. In 1995 heeft het niveau van de universitaire basisfinanciering nipt het niveau van ... 1985 bereikt. Het resultaat is, rekening houdend met de gestegen loonkost, uiteraard een verkleining van het kader, in het bijzonder van ZAP, zelfstandig academisch personeel, dat zijn aantal in Vlaanderen de laatste jaren met 130 eenheden zag slinken.

De universiteiten hebben in de afgelopen tien jaar dus duidelijk niet meer middelen gekregen. Dat het aantal opdrachten gestegen is, is echter even duidelijk:

1. Het studentenaantal is in de laatste 10 jaar vrij sterk toegenomen: in 1995 zijn er 13,5 % méér studenten dan in 1985. Op zichzelf is het positief vast te stellen dat de universitaire participatiegraad op dit ogenblik zowat 20 % bedraagt, dat 1 op elke 5 jongeren de weg naar de universiteit vindt, maar in de eerste plaats impliceert dit dat de financiering per student in vaste prijzen gedaald is, en bovendien betekent meer studenten gekoppeld aan minder professoren uiteraard een *toegenomen onderwijsdruk* op degenen die bleven. Meer onderwijs betekent minder onderzoek, wat toch taak nummer één van de universiteit was. Het valt niet mee om aan hoogstaand

wetenschappelijk onderzoek te doen als men 15 uur colleges per week moet geven. Dat is natuurlijk niet voor iedereen zo, maar er zijn jammer genoeg teveel gevallen van bekend. De gevolgen zijn ofwel dat een hoogleraar minder onderzoek doet, of de onderwijsdruk doorschuift naar zijn assistenten, die dan op hun beurt minder tijd hebben voor hun doctoraat, wat op termijn uiteraard het gemiddeld niveau van de Vlaamse promovendus geen goed kàn doen.

2. Naast het gestegen studentenaantal is er ook het feit dat de universiteiten in de afgelopen 10 jaar een reeks *nieuwe taken* opgelegd kregen, taken die bedoeld waren om het kwaliteitsniveau van het onderwijs te verbeteren. We denken hier aan complexe en lang aanslepende hervormingen van de opleidingen en van de programma's, aan de net al vermelde systematische maar soms verstikkende kwaliteitsbewaking, diverse vormen van onderwijsbegeleiding, nieuwe lerarenopleiding, nieuwe huisartsenopleiding enz. Een reeks nieuwe opdrachten die op zichzelf niet verkeerd zijn, maar die vaak wel het onderzoek in de weg staan.

En wat zal de toekomst brengen? Voor 1996 wordt enkel een indexering van de basisfinanciering verwacht, geen reële verhoging. Dus: geen werkelijke verandering. We herhalen hier het pleidooi dat we ook al hielden tijdens de opening van het academiejaar in Leuven, voor het verhogen van de universitaire basistoelagen van 9,6 tot 13 % van de onderwijsbegroting. Op die manier zou ons land overigens nog lang *niét* aan de top van het internationale peloton komen. Nee, die ingrijpende verhoging is alleen nodig om de anderen bij te benen. Met *de anderen* bedoelen we de ons omringende belangrijkste handelspartners, nl. Frankrijk, Nederland, Italië, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Een vergelijking met Japan en de V.S. laten we wijselijk achterwege, om het beeld niet al te schrijnend te maken.

Economische moeilijkheden moeten door iedereen gedragen worden, ook door de universiteiten, maar men mag niet de fout maken gelden besteed aan de universiteit, en dus gedeeltelijk aan wetenschappelijk onderzoek, te beschouwen als een loutere *uitgave*. Het gaat hier integendeel om *investeringen* die er alleen maar toe kunnen bijdragen dat de economische moeilijkheden opgelost geraken. De universiteit kan geen wondermiddel aanreiken, maar vandaag de intelligentia van morgen verstikken lijkt ons al evenmin de gedroomde strategie om de crisis te lijf te gaan.

De hamvraag nu: hoevéél meer is nodig om onze universiteiten beter en concurrentiëler te maken? We stellen vast dat de bruto binnenlandse uitgaven in België - en Vlaanderen - voor onderwijs en ontwikkeling (O & O) internationaal gezien op een laag peil blijven, ondanks het al gesignaleerde lichte herstel sinds 1991. Ze blijven een stuk beneden het gemiddelde van onze belangrijkste vijf handelspartners. Indien we hun niveau willen bereiken, zal het aandeel van de overheid in O&O-middelen bijna moeten *verdubbelen*, nl. tot ca. 1 % van het Bruto Binnenlands Produkt: dat is het aandeel van de overheidsmiddelen in O & O bij onze grote handelspartners.

Die vraag naar verhoging van de basisfinanciering is geen luxe, en het is ook geen vraag die alleen relevant is binnen de eigen rijksgrenzen. Wetenschappelijk onderzoek is een hoeksteen van de internationale economische competitiviteit, iets waarop ons land niet mag bezuinigen. Wanneer men een hoeksteen laat eroderen, loopt het gehele gebouw gevaar. We willen niet dramatiseren, maar de achterstand van ons land in vergelijking met onze belangrijkste handelspartners is een *groot* probleem. We wijzen slechts op twee gevaren.

1. Er is b.v. het gevaar voor een *brain drain*, waardoor ons land zijn meestbelovende elementen zou zien verdwijnen naar landen waar zij omwille van betere financieringsnormen wél vlotter terecht kunnen met hun wetenschappelijke aspiraties. Op lange termijn leidt dit onherroepelijk tot de creatie van een wetenschappelijk ontwikkelingsland.
2. Daarnaast is er ook een probleem voor internationale wetenschappelijke samenwerking: indien onze universiteiten omwille van financiële problemen niet blijken mee te kunnen, zullen ze steeds minder gevraagd worden als partner in grootschalige projecten, en zullen ze dus de boot missen wanneer het aankomt op werkelijk baanbrekend - en dus per definitie internationaal - onderzoek.

De basisfinanciering laat te wensen over, zoveel is duidelijk. Gelukkig is het niet àl kommer en kwel wat *andere* financieringsbronnen betreft. Wetenschappelijk onderzoek bestaat niet alleen bij de gratie van de basisfinanciering, de universitaire werkingsmiddelen, maar wordt ook mogelijk gemaakt door een aantal andere wegen, ieder met hun eigen finaliteit en procedures. Op dat vlak mogen we er ons gelukkig om prijzen dat Vlaanderen beschikt over zeer goede beleids- en financieringsinstrumenten voor het ondersteunen van wetenschappelijk onderzoek. Het verheugt ons dan ook ten zeerste dat de Vlaamse regering ervoor gekozen heeft om op de eerste plaats deze bestaande kanalen te versterken. We denken hier b.v. aan:

1. Middelen voor de speciale onderzoeksfonds en geconcerteerde onderzoeksacties (die samengebracht zijn in het *Bijzonder Universitair Onderzoeksfonds*).
2. Natuurlijk verder ook het NFWO en het IWT, die beide hun waarde reeds ten overvloede bewezen hebben wanneer het er om gaat overheids gelden bestemd voor wetenschappelijk onderzoek te beheren en te kanaliseren.

De Vlaamse regering heeft ervoor gekozen de middelen van deze instellingen in redelijke mate te doen toenemen. Maar redelijk is in dit geval nog lang niet voldoende. De voorbije jaren konden het NFWO en het IWT gemiddeld slechts 30 % van de aanvragen voor een onderzoeksbeurs inwilligen. Dat betekent dat 7 van de 10 kandidaten, die wellicht stuk voor stuk bijzonder veelbelovende jongeren zijn - immers, de informele selectie aan de kant van de universiteiten is behoorlijk streng: alleen de allerbesten worden aangemoedigd om hun kansen te wagen bij het NFWO - in de kou bleven staan. Die situatie kan vanaf nu hopelijk enigszins gecorrigeerd worden, maar de inspanning van de overheid moet minstens volgehouden en wellicht nog sterk uitgebreid worden.

Onderzoekers die hun doctoraat reeds behaald hebben en voor wie geen mogelijkheid bestond om ze in het universitaire kader tewerk te stellen, hadden het tot nu toe niet gemakkelijk. De aandacht van de Vlaamse regering voor deze postdoctorale onderzoekers verdient dan ook applaus. Het ging hier immers om een noodlijdende groep, die nochtans voor verder onderzoek en voor de economische implementatie van onderzoeksresultaten van zeer groot belang is. Immers, het is in de periode kort na hun doctoraat dat onderzoekers optimaal renderen en b.v. in staat gesteld moeten worden om de bevindingen van hun onderzoek voor een ruimer publiek toegankelijk te maken via publikaties. Indien dat niet gebeurt, bestaat het zeer reële gevaar dat hun dure en originele onderzoekswerk in een of ander archief stof ligt te verzamelen, en dat hun jarenlang opgebouwde expertise niet geëxploiteerd wordt. Elke maatregel in de richting van een volwaardig postdoctoraal kader moet dan ook toegejuicht worden. Het aantal contracten met onbepaalde duur voor postdoctorale mandaathouders bij het NFWO moet opgevoerd worden, evenals het aantal mandaten voor doctor-assistenten aan de universiteiten. De overheid begint dit blijkbaar te beseffen. Het wachten is nu op wat daar concreet van gemaakt wordt.

Humane versus positieve wetenschappen

Tot nu toe hebben we gesproken over het wetenschappelijk onderzoek als een eenheid, als één ongedifferentieerd geheel. Dat is uiteraard een onjuist beeld. Er zijn *binnen* het hele domein van het onderzoek relevante onderverdelingen aan te brengen, specifieke probleemgebieden, onderlinge verhoudingen en wanverhoudingen. Er zijn domeinen die meer dan andere lijden onder de economische toestand waarin zij moeten overleven. we doelen hier in concreto op de weinig comfortabele positie waarin de geesteswetenschappen verkeren. Wat de exacte definitie van geesteswetenschappen precies is en wat niét, laten we verder in het midden: daarover bestaat in de literatuur geen eensgezindheid. Grosso modo bedoelen we er de sociale en menswetenschappen mee. Maar welke definitie men ook hanteert, op grond van een internationale vergelijking kan men vaststellen dat de geesteswetenschappen er in Vlaanderen en/of België relatief bekaaid uitkomen: Nederland besteedt 27,6 % van zijn totale onderzoeksfinanciering aan geesteswetenschappen, Japan 24,4 %, Engeland 19,4 %, Duitsland 17,2 % enz. In Vlaanderen wordt ca. 19,04 % van de onderzoeksgelden besteed aan de geesteswetenschappen, dus duidelijk minder dan sommige andere landen, maar de verhouding mag ook weer niet overgedramatiseerd worden. Op het eerste gezicht bevindt Vlaanderen zich ergens in de middenmoot.

Dit is echter slechts een globaal cijfer. Uitgesplitst naar de oorsprong van de middelen stellen we vast dat het overheidsaandeel in de financiering van het onderzoek in de geesteswetenschappen als volgt samengesteld is:

1. Ca. 59,5 % wordt betrokken uit de zgn. *eerste geldstroom*, de hierboven vermelde basisfinanciering.
2. De *tweede geldstroom*, met specifieke onderzoekssubsidies zoals verstrekt door het NFWO, levert 13,62 %.
3. En de *derde geldstroom*, met onder meer federale impuls-programma's, is goed voor 26,79 %.

Wat dit laatste betreft, moet aangestipt worden dat het hier vooral gaat om beleidsondersteunend onderzoek, in veel gevallen zeer ver verwijderd van wat als fundamenteel onderzoek gekenmerkt zou kunnen worden. Indien we hiervan abstractie maken om na te gaan wat de overheid dan wél overheeft voor fundamenteel geesteswetenschappelijk onderzoek, komen we tot een cijfer van 15,17 % in plaats van de net vermelde 19,04 %, wat op de internationale ladder al heel wat minder mooi oogt. Maar zelfs met 15,17 %

zouden we nog kunnen zeggen dat we ten minste nog horen bij de middenmoot, dat we onze geesteswetenschappen ten minste niet volledig laten verpieteren, zoals dat b.v. in de VS dreigt te gebeuren (daar financiert de overheid slechts 12,7 % van het geesteswetenschappelijk onderzoek...)

Deze cijfers geven slechts een *moment-opname* weer. Wanneer we dit alles uitzetten op een historische achtergrond, krijgen we een heel ander en heel wat minder positief beeld te zien. Wanneer we nagaan wat de evolutie is van het aandeel van de geesteswetenschappen in vergelijking met wat we gemakshalve de positieve wetenschappen zullen noemen, stellen we een schrijnende achteruitgang in de omvang van de financiering vast. Op ca. 25 jaar is het gezamenlijk aandeel van de geesteswetenschappen met ongeveer de helft verminderd. Of correcter gezegd: *relatief* verminderd, relatief ten opzichte van de positieve wetenschappen, die hun betoelaging sneller zagen stijgen. Waar in 1970 nog ca. 20 % van het geestewetenschappelijk onderzoek door de overheid gefinancierd werd, was dat in 1985 gedaald tot 10,57 %. Sinds dit historisch dieptepunt is er weliswaar een trage (maar gelukkig blijkbaar stabiele) verrijzenis waar te nemen, maar dat belet niet dat het aandeel van 1994 nog altijd niet meer is dan 2/3 van wat het was in 1970. Tussen haakjes: de K.U.Leuven heeft op haar eigen manier getracht, en met enig succes, om dit onevenwicht weg te werken, door in de interne verdeling van de onderzoeksmiddelen het aandeel van de humane wetenschappen relatief te vergroten in vergelijking met het aandeel van de positieve wetenschappen. Die trend geldt echter zeker niet voor ons hele land.

Wanneer we een en ander nog wat specifiekier bekijken en b.v. nagaan wat het aandeel is van geesteswetenschappelijke mandaten in de diverse wetenschappelijke instellingen, zien we een gelijk beeld. Bij het NFWO b.v. werd in 1970 ca. 55 % van de mandaten van aspirant ingenomen door de geesteswetenschappen. Vijftientig jaar later is dat gereduceerd tot ca. 30 %: bijna gehalveerd dus.

Dit is niet de plaats om het probleem van de verhouding van de geesteswetenschappen tegenover de positieve wetenschappen uit te spitten, maar het komt ons voor dat deze cijfers toch minstens duidelijk maken dat er een probleem *is*. Zeker als we ook nog in aanmerking nemen dat de stijging van het studentenaantal precies het duidelijkst voelbaar is in de sfeer van de geesteswetenschappen: in 1970 was er een verhouding van 51 % studenten in de geesteswetenschappen tegenover 49 % in de positieve, wat 25 jaar later

geëvolueerd is tot 58 % tegenover 42 %. Het is vrij evident dat een afname in financieringsmiddelen gekoppeld aan een gestegen studentenaantal negatieve gevolgen heeft voor de geesteswetenschappelijke onderzoeksmogelijkheden.

De vraag rijst natuurlijk of die mogelijkheden wel zo nodig moeten. Is het niet zo dat positiefwetenschappelijk onderzoek relevanter is, belangrijker is, van nature duurder is, en dus ook recht heeft op meer steun vanwege de overheid? Op het eerste gezicht is het inderdaad zo dat positiefwetenschappelijke resultaten gemakkelijker in te schakelen zijn in het economische proces. De maatschappij heeft nu eenmaal meer baat bij een nieuw geneesmiddel dan bij een analyse van schilderij X of gedicht Y of parabel Z. Toch is dit een gevaarlijke houding. Twee overwegingen kunnen dit verduidelijken.

1. Wat vandaag louter luxe lijkt, kan morgen een economisch goed worden. Het lijkt niet ondenkbaar dat de wereld van de cultuur met een grote C, toch bij uitstek het domein van de geesteswetenschappen, morgen de voedingsbodem wordt van een heel nieuwe reeks verspreidbare en dus commercialiseerbare producten. Het heeft geduurd tot de uitvinding van de boekdrukkunst vooraleer het boek een echt economisch produkt werd. Misschien heeft het geduurd tot de creatie van de informatisering om ook andere culturele goederen in te schakelen in het economisch proces. We beweren niet dat dit zal gebeuren, maar er is ook geen reden om het uit te sluiten.
2. Problemen die op het eerste gezicht thuishoren in de sfeer van de positieve wetenschappen, blijken minder en minder alleen daar thuis te horen. Laat ons even het drugsprobleem bekijken. Daar zijn uiteraard medische en chemische aspecten aan verbonden, maar het ziet er hoe langer hoe meer naar uit dat die het probleem niet de wereld uit kunnen helpen. Misschien, of zelfs heel waarschijnlijk, is er een inbreng van de sociologie, de psychologie, misschien zelfs de filosofie nodig om de *andere* aspecten van het drugsprobleem te belichten. Gaat het hier wellicht om een wijziging in het waardenpatroon? Wordt het drugsprobleem in de hand gewerkt door een bepaalde manier van tijdsbesteding? Of door een uitholling van diverse controle-systemen? Het zijn de humane wetenschappen die hierover een uitspraak zullen moeten doen, en er bestaat géén reden om hun bijdrage van minder waarde te achten dan het zoveelste farmacologisch rapport over druggebruik. Hetzelfde geldt voor diverse vraagstukken uit de medische wetenschap, de biotechnologie, de toegepaste wetenschappen enz. Wat we willen accentueren is dat bepaalde problemen en ontwikkelingen zodanig complex blijken te zijn dat een geesteswetenschappelijke inbreng niet alleen gezond is, maar zelfs vitaal zou kunnen zijn.

Dit is niet de plaats om de verhouding tussen, geesteswetenschappen en positieve wetenschappen volledig uit te diepen, maar de argwaan waarmee de geesteswetenschappen qua financiering bekeken worden, kan nauwelijks verdedigd worden.

EPILOOG

Universiteit en wetenschappelijk onderzoek, dat was het thema van deze uiteenzetting. Een veelzijdig en belangrijk onderwerp, zoveel is duidelijk. Het raakt aan de kern van ons mens-zijn, aan de essentiële pijlers van onze samenleving, maar ook aan onze portefeuille. De Vlaamse regering maakt van het stimuleren van het wetenschappelijk onderzoek een prioriteit en wil daarvoor een belangrijke financiële injectie geven. Ook al hebben we er herhaaldelijk op gewezen dat die injectie de kwaal nog lang niet genezen heeft, we kunnen onmogelijk anders dan deze inspanning waarderen, en we hopen dat ze zich zal bestendigen. Het is nu aan de wetenschappers in het algemeen en de universiteiten in het bijzonder om deze belangrijke stimulans optimaal te gebruiken ten voordele van het culturele, het maatschappelijke en economische belang van onze samenleving. De Vlaamse regering heeft de hand uitgestoken, de wetenschappelijke wereld moet deze aannemen en bewijzen dat investeren in wetenschappelijk onderzoek inderdaad de juiste keuze is en blijft en moet blijven.

Prof. Dr. Oosterlinck, rector KU-Leuven

ONBEKEND MAAKT ONBEMIND

Onder deze titel organiseerde de Vlaamse Culturele Koepel (VCK) op 15 december van vorig jaar een forumgesprek over "het Europese getto in Brussel en Brabant, de positie van de Nederlandse taal en cultuur, nieuwe vormen van achteruitstelling en de bijdrage van het sociaal-cultureel werk in dit proces". Het doel van deze studiedag was te komen tot een inventarisatie van wat nu reeds gebeurt om de Europese inwijkelingen over Vlaanderen te informeren en wat de bijdrage van het sociaal-cultureel werk hierin kan zijn. De in dit verband reeds gerealiseerde of nog uit te werken projecten werden gebundeld in een congresmap.

In de voormiddag kwamen een aantal politieke verantwoordelijken aan het woord. In zijn inleidend referaat hield Lode De Witte gouverneur voor de provincie Vlaams-Brabant, een pleidooi om voluit "ja" te zeggen aan Europa. Vlaanderen heeft volgens hem genoeg te bieden om de Europeanen zeer open tegemoet te treden en uit te nodigen om deel te nemen aan het gemeenschapsleven in Vlaanderen. Maar, zo stelde De Witte nog, een integratieproces verloopt nooit volledig spontaan en pijnloos: de verschillende problemen die de inwijking van Europese buitenlanders met zich meebrengt (stijgende huurprijzen, versterking duale karakter van de samenleving, culturele en samenlevingsproblemen,...) nopen tot bezinning over het te voeren beleid.

Jan Anthoons, bestendig afgevaardigde van de provincie Vlaams-Brabant, stelde dat de werkbaarheid van de unitaire provincie Brabant nihil was. De opsplitsing van de provincie heeft geleid tot een vernieuwd en dynamisch beleid voor Vlaams-Brabant.

Volgens gedeputeerde Herman Van Autgaerden moet het beleid van de provincie zich richten op de opname van allochtonen in de gemeenschap met rechten en plichten voor beide partijen en met veel aandacht voor het taalaspect. Openheid tegenover Europa moet, maar mag niet leiden tot nieuwe toegevingen.

Ten slotte stelde Johan Cloet, medewerker van dhr. Chabert dat in de grootstedelijke context van Brussel vooral de toenemende dualiteit een probleem vormt, maar tegelijk nuanceerde hij dit door te stellen dat een situatie zoals in Brussel op wereldniveau eerder regel dan uitzondering is.

In de namiddag vond een forumgesprek plaats met verantwoordelijken van een aantal socio-culturele organisaties en instellingen uit het Brusselse. Zij vertelden elk over de manier waarop zij in hun dagelijkse werking trachten bij te dragen tot de integratie van Europese inwijkelingen, door hen in contact te brengen met de Vlaamse cultuur.

De besluiten van de studiedag waren, kort samengevat, de volgende: openheid tegenover de Europese inwijkelingen betekent een verrijking maar mag niet leiden tot toegeeflijkheid; er werd een pleidooi gehouden voor wederzijdse taalhoffelijkheid; het taalaspect en dus een goed taalonderwijs voor allochtonen is belangrijk; er is nood aan een goed onthaalbeleid, óók voor Vlamingen die van buiten Brussel komen; de culturele organisaties hebben wel de nodige infrastructuur maar kampen met een nijpend personeelstekort; en ten slotte: niet de buitenlanders maar wij zijn de vragende partij dus moet het initiatief in de eerste plaats van ons komen.

Op een tweede studiedag rond hetzelfde thema, die later dit jaar wordt georganiseerd, zullen andere factoren die een invloed hebben op het integratieproces en op de beeldvorming t.a.v. de Europese inwijkelingen (o.a. onderwijs, media, internationaal cultuurbeleid,...) onder de loep worden genomen.

Koen Michiels

Statuten Verbond der Vlaamse Academics

Art.1:

De vzw draagt de naam "Verbond der Vlaamse Academics".

De vzw is vanaf heden opgericht voor onbepaalde duur.

Art.2:

De zetel en het algemeen secretariaat van de vzw zijn gevestigd aan de E. Jacquainlaan nr. 126, te Brussel, en kunnen enkel bij beslissing van de centrale raad gewijzigd en overgebracht worden naar om het even welk adres in de Vlaamse hoofdstad Brussel.

Art.3:

§1 De vzw heeft volgende doelstellingen:

1. Het Verbond der Vlaamse Academics en zijn leden zullen zich inzetten voor de belangen van het Vlaamse Volk. Zij zullen er voor ijveren dat het Vlaamse Volk zijn lotsbestemming volledig in eigen handen zal nemen met het oog op de verdere uitbouw van de Nederlandse cultuur en de verwezenlijking van zijn sociale en economische toekomst en de internationale uitstraling van Vlaanderen.
2. De vzw zal bijdragen tot de vorming van zijn leden en hen steunen en stimuleren in hun zelfbevestiging als Vlaamse academicus op nationaal en internationaal vlak.
3. De vzw zal zich permanent bekommeren om de problematiek van het universitair onderwijs en om de evoluerende toekomstmogelijkheden en verantwoordelijkheden van de academicus.

§2 Om zijn doelstellingen te verwezenlijken zal de vzw, met zijn bestaande structuren, als een dienst optreden:

1. ten behoeve van zijn leden - wat de drie doelstellingen betreft;
2. ten behoeve van andere organisaties van sociaal-cultureel werk, die het zal ondersteunen, adviseren en/of begeleiden - wat de eerste en de derde doelstelling betreft.

§3 Hiertoe zal het Verbond der Vlaamse Academici vzw alle middelen aanwenden die het geschikt acht, o.m.:

- a) het oprichten van afdelingen;
- b) het bevorderen en verruimen van het onderling contact en het samenhoorigheidsbesef;
- c) het organiseren van vormende, ondersteunende, adviserende en/of begeleidende activiteiten;
- d) het samenwerken met andere verenigingen of instellingen waaronder universitaire verenigingen en studentenorganisaties, die in de lijn van zijn doelstellingen werken en op zijn standpunt staan;
- e) het oprichten van studie- of werkgroepen belast met een specifieke taak;
- f) het uitgeven van een eigen kwartaaltijdschrift en educatieve publicaties;
- g) het bekendmaken van stellingnamen.

Art.4:

De vzw heeft volgende structuur:

1. de lokale afdelingen;
2. de gouvbesturen;
3. de raad van bestuur, hoofdbestuur genaamd;
4. de algemene vergadering van de effectieve leden, centrale raad genaamd;
5. het algemeen secretariaat.

Art.5:

1. De vzw is samengesteld uit ten minste vijf effectieve leden alsmede uit aangesloten leden. Behoudens de afwijkingen die voorzien zijn in de statuten, genieten de effectieve en de aangesloten leden dezelfde rechten.
2. Zijn effectieve leden:
de leden van het hoofdbestuur alsmede de voorzitters van de gouvbesturen, gedurende de ganse duur van het mandaat; de afgevaardigden van de erkende lokale afdelingen a rato van twee afgevaardigden per afdeling, waaronder van ambtswege de voorzitter van de afdeling, met een minimum van vier afgevaardigden per gouv. Per schijf of gedeelten van een schijf van honderd leden boven tweehonderd heeft een afdeling recht op een bijkomende afgevaardigde, effectief lid; de oud-voorzitters van het hoofdbe-

stuur.

Leden van de nationale regering, de gewestelijke executieve, kamer, senaat of gemeenschapsraad kunnen geen effectief lid zijn en verliezen van rechtswege dit lidmaatschap door het aanvaarden van een der voornoemde publieke mandaten.

3. Men wordt aangesloten lid door toetreding tot een erkende lokale afdeling en betaling van de lidmaatschapsbijdrage die jaarlijks vastgesteld wordt door de centrale raad en niet hoger mag zijn dan vijfduizend frank.

De toetreding als aangesloten lid staat open voor alle houders van een universitair diploma die, vanuit welke persoonlijke levensbeschouwing dan ook, bereid zijn tot Vlaams en maatschappelijk engagement.

4. De centrale raad kan het erelidmaatschap van de vzw aanbieden aan personen die zich door hun wetenschappelijk, cultureel of sociaal werk in Vlaanderen verdienstelijk gemaakt hebben.
5. Lid- en erelidmaatschap impliceren de aanvaarding en de naleving van de statuten en het huishoudelijk reglement.
6. Elk lid kan te allen tijde ontslag nemen uit de vzw.

Het aangesloten lid dat weigert de jaarlijkse bijdrage te betalen, wordt geacht ontslag te nemen.

7. Het effectief lidmaatschap houdt op door:
 - a) vrijwillig ontslag als effectief lid;
 - b) verlies van de hoedanigheid van aangesloten lid;
 - c) verstrijken van het mandaat als afgevaardigde van de erkende lokale afdeling of herroeping van dit mandaat door de lokale afdeling.

De oud algemeen voorzitters van de vzw kunnen lidmaatschap maar verliezen door vrijwillig ontslag of door een met drievierdemeerderheid genomen beslissing van de centrale raad.

Art.6:

1. In de gemeenten of gewesten waar dit nodig of verantwoord lijkt, kan in overleg met en onder toezicht van het gouvbestuur een lokale afdeling worden opgericht.
2. Deze afdeling zorgt voor de ledenwerving en voor de werking van de dienst in haar gebied. Zij moet over beide verslag uitbrengen bij het gouvbestuur en het algemeen secretariaat.

3. Elke afdeling wordt geleid door een dagelijks bestuur dat ten minste vier leden telt, waaronder een voorzitter, een secretaris en een penningmeester.

Art.7:

In elke Vlaamse provincie wordt een gouwbestuur aangesteld, bestaande uit ten minste vijf leden waaronder de voorzitters van de verschillende afdelingen der gouw.

De leden van het gouwbestuur verkiezen uit hun midden een voorzitter en een secretaris-penningmeester. Het gouwbestuur zorgt voor de werking van de dienst in de gouw, het stimuleert de oprichting van afdelingen en coördineert desgevallend hun lokale werking; het brengt ten minste tweemaal per jaar verslag uit bij het hoofdbestuur over de werking in de gouw; het maakt het hoofdbestuur attent op aangelegenheden in de gouw waar de dienst zich zou moeten mee inlaten en verschaft te dien einde alle gewenste gegevens.

Art.8:

1. De algemene vergadering van de effectieve leden, centrale raad genaamd, is het hoogste orgaan van de vzw.
Zij wordt ten minste eenmaal per jaar, in de loop van de maand februari, samengeroepen door het hoofdbestuur dat haar dagorde bepaalt. De algemene vergadering wordt voorgezeten door de algemene voorzitter.
2. Onverminderd de bevoegdheden die haar toegekend zijn door de wet, behoren tot de bevoegdheid van de centrale raad:
 - a) het toewijzen met gewone meerderheid en het eventueel voortijdig herroepen met bijzondere meerderheid van de mandaten in het hoofdbestuur;
 - b) het bepalen van het algemeen beleid van de vzw;
 - c) het behandelen van de aangelegenheden die hem door het hoofdbestuur worden voorgelegd of die hij tot zich trekt;
 - d) het toezicht op de handelingen van het hoofdbestuur;
 - e) de interpretatie en de wijziging van de statuten;
 - f) het opstellen en wijzigen van een huishoudelijk reglement;
 - g) het aanvaarden als lid of als erelid van het Verbond der Vlaamse Academici;

- h) het bepalen van de jaarlijkse bijdrage;
- i) het goedkeuren van de rekeningen en de begrotingen;
- j) het uitoefenen van scheidsrechterlijke macht in betwistingen gerezen in de afdelingen of gouwen;
- k) het oprichten van organisaties die met een specifieke taak worden belast;

3. In de algemene vergadering hebben alle effectieve leden een gelijk stemrecht. De beslissingen worden genomen bij eenvoudige meerderheid van de tegenwoordige stemmen, behoudens andersluidende bepaling in de wet of in deze statuten. De beslissingen worden ingeschreven in het register van de notulen; dit register wordt bewaard in de zetel waar alle leden er inzage van nemen.

Art.9:

De vzw wordt bestuurd door een raad van bestuur, hoofdbestuur genaamd, samengesteld uit ten minste vijf bestuurders en maximum negen bestuurders, die lid zijn van de vzw. Hierin heeft elke gouw recht op een vertegenwoordiging. De bestuurders nemen de functie waar van respectievelijk voorzitter, ondervoorzitter (twee), secretaris en penningmeester. Zij worden, in die respectieve functie, verkozen door de algemene vergadering.

Het mandaat van bestuurder duurt vier jaar, aanvangend op één september en eindigend op eenendertig augustus.

De volgende punten behoren tot de bevoegdheid van het hoofdbestuur;

1. het uitvoeren van de beslissingen van de centrale raad;
2. de vertegenwoordiging van de vzw naar buiten, de tussenkomst bij de openbare overheden en de partijinstanties, de bekendmaking van de stellingnamen en de uitgave van het kwartaaltijdschrift en educatieve publicaties;
3. de voorbereiding van de agenda van de centrale raad;
4. de dagelijkse administratie van de dienst;
5. het beheer van de centrale financiën en het opstellen der begroting;
6. de bewaring van het archief;
7. de benoeming, de salarisregeling en het ontslag van bezoldigde werkrachten, binnen het kader van de begroting;
8. het volgen van en het toezicht op de werking van de dienst.

Art.10:

De centrale raad stelt jaarlijks vóór einde juni het bedrag vast van de lidmaatschapsbijdrage voor het volgend werkjaar.

Het innen van deze bijdrage gebeurt vanaf één september en wordt gedaan onder verantwoordelijkheid van de penningmeester.

Geen uitgaven worden gedaan zonder voorafgaand visum van de penningmeester. De rekeningen van het voorbije jaar worden jaarlijks ter goedkeuring voorgelegd aan de centrale raad tijdens de vergadering van februari.

Art.11:

Het boekjaar van de vereniging loopt van 1 januari tot 31 december. Het eerste boekjaar loopt vanaf 15 juni 1986 tot 31 december 1986.

Art.12:

Bij ontbinding van de vzw benoemt de algemene vergadering één of meer vereffenaars; zij bepaalt hun bevoegdheid en de bestemming die aan de nettoactiva van het patrimonium moeten worden gegeven.

Art.13:

Voor eventuele wijziging van de statuten wordt de volgende procedure in acht genomen:

- a. De centrale raad duidt met gewone meerderheid de artikelen aan die vatbaar zijn voor herziening en benoemt een werkgroep die het onderwerp van wijziging moet opstellen;
- b. Dit ontwerp van wijziging wordt aan de leden van de centrale raad medege-deeld ten minste twee maanden voor de datum der vergadering van de centrale raad die de bespreking en de definitieve redactie van de statuten-wijziging op haar agenda heeft. Tijdens deze bespreking heeft ieder lid van de centrale raad nog het recht amendementen voor te stellen.
- c. Voor het goedkeuren van een gewijzigde tekst is een meerderheid van drie vierde der uitgebrachte stemmen vereist. Een onthouding geldt als een niet uitgebrachte stem.
- d. De centrale raad kan maar geldig beraadslagen over een gewijzigde tekst indien in een eerste vergadering ten minste twee derde van de leden hun stem uitgebracht hebben. Op een tweede vergadering kan over hetzelfde

agendapunt geldig beraadslaagd worden ongeacht het aantal der uitgebrachte stemmen. Op de uitnodiging tot deze tweede vergadering wordt daarvan uitdrukkelijk melding gemaakt.

RAAD VAN BEHEER

Ingevolge verkiezing door de algemene vergadering op 10 februari 1996 is de raad van beheer, hoofdbestuur genaamd, die in functie treedt op 1/9/96 samengesteld als volgt:

1. Storme, Matthias, Zuidbroek 49, 9030 Gent, algemeen voorzitter
2. Steel, Gwijde, Fort Lapin 41, 8000 Brugge, algemeen ondervoorzitter
3. Tombal-Grela, Milka, Carnegielaan 47, 3500 Hasselt, algemeen ondervoorzitter
4. Lenoir, Machteld, Vlamingdam 2, 8000 Brugge, algemeen sekretaris
5. Smets, Fernand, Oostvaardijk 17, 2830 Willebroek, algemeen penningmeester
6. Vandenbergh, Robert, Frank Bauerstraat 29 B, 9000 Gent, bestuurder
7. Van Dongen, Marc, Bredabaan 764, 2170 Merksem, bestuurder
8. Wardenier, Rita, Weststraat 14, 8340 Hamme, bestuurder
9. Verbruggen, Elisabeth, Oppuurseweg 1 A, 2890 Lippelo, bestuurder

Eric PONETTE,
algemeen voorzitter

Raoul LAMENS,
algemeen sekretaris

VERBOND DER VLAAMSE ACADEMICI vzw

Emiel Jacqmainlaan 126

1000 BRUSSEL.

tel./ fax 02.218.68.20.

DIENSTENPAKKET

1. Wat is het Verbond der Vlaamse academici?

Het V.V.A. is een pluralistische vereniging dat in de geest van zijn doelstellingen zich vooral inzet voor:

1. de uitbouw van de Nederlandse cultuur, de sociale en economische toekomst van Vlaanderen;
2. de zorg voor het universitair onderwijs, de permanente vorming van de universitair- geschoolden, de evoluerende toekomstmogelijkheden en verantwoordelijkheden van de academicus;
3. het deskundig dienstbetoon aan erkende en niet-erkende socio- culturele en wetenschappelijke organisaties, werk- en studiegroepen.

Het V.V.A. werkt via 11 afdelingen in gans Vlaanderen, Brussel inbegrepen. Deze actieve kernen organiseren enerzijds lezingen en debatavonden over wetenschap, cultuur, politiek, cultuurhistorische uitstappen, geleide bezoeken en fungeren anderzijds als dienst in de regio ten bate van personen, werkgroepen, erkende en niet- erkende organisaties, culturele centra, bibliotheken en scholen.

2. Wat kan de dienst VVA vzw aanbieden?

1. VVA is bereid specialisten te zoeken om **spreekbeurten** te geven over wetenschappelijke, culturele en politieke onderwerpen. Een aanvraagformulier en een sprekerslijst kan U op eenvoudige vraag bezorgd worden.
2. VVA. stelt op verzoek **deskundigen** ter beschikking voor begeleiding, ondersteuning of advisering van activiteiten, studies of projecten, die kaderen binnen haar specialiteit.
3. VVA kan bemiddelen voor een **introdunctie** bij alle faculteiten van alle Vlaamse **universiteiten**.

4. VVA looft om de twee jaar een **wetenschappelijke prijs** uit ter waarde van 100.000 BEF met de bedoeling het onderzoekswerk bij jonge academici aan te moedigen. Het reglement en inschrijvingsformulier voor de VVA-prijs Professor Walter baron Opsomer zijn op eenvoudige vraag te bekomen op het algemeen secretariaat te Brussel.
5. VVA kan het **kwartaaltijdschrift VIVAT** aanbieden; de kostprijs bedraagt 200 BEF voor 4 nummers (in totaal minstens 100 redactionele bladzijden). Volgende thema's werden o.a. behandeld in de laatste vijf jaargangen: werkloosheid bij de jonge academici, het Nederlands in Europa, cultuurverspreiding in Vlaanderen, Belgische privatisering en Vlaams belang, het wetenschapsbeleid in Vlaanderen, geldstroom van Vlaanderen naar Wallonië, de houding van Vlaanderen tegenover Brussel, taalgebruik en talenkennis van de universitair- geschoolden in opleiding en werkkring.

3. Adres voor concrete informatie?

Algemeen secretariaat:

Emiel Jacqmainlaan 126 (VTB-VAB- gebouw)

1000 Brussel

teL/fax 02.218.68.20

kontaktpersoon:

KOEN MICHIELS

openingsuren:

maandag, dinsdag, woensdag van 13.00 tot 18.00 u en op afspraak.

wijze van kontakteren:

persoonlijk onderhoud ter plaatse of brief

telefoon met antwoordapparaat

fax faciliteiten

Briefwisseling

Het Nederlands in Europa

Aansluitend bij het thema van de algemene ledendag '95 te Gent ("Het Nederlands in Europa"), verstuurde het VVA in december van vorig jaar een brief, plus een Vivat met daarin het verslag van die ledendag, naar alle Vlaamse Europarlementsleden en naar de voorzitters van alle Vlaamse partijen met het verzoek rekening te willen houden met het VVA-standpunt inzake het statuut van het Nederlands in Europa.

Een aantal van de aangeschrevenen reageerde positief. Zo liet VB-Europarlements lid Frank Vanhecke weten het VVA-standpunt ter zake volledig te steunen. Magda Aelvoet van Agalev verklaarde dat ze, samen met de andere Vlaamse Europarlementsleden, systematisch de verdediging van het Nederlands op zich neemt.

Volksunie-voorzitter Bert Anciaux verzekerde in zijn antwoord terdege rekening te zullen houden met de besluiten van het kongres van het Verbond der Vlaamse Academics bij de politieke opstelling van zijn partij. Ten slotte gaf Herman Decroo, voorzitter van de VLD, te kennen de nodige aandacht besteed te hebben aan het verslag en de besluiten van het VVA-kongres.

Familieberichten van V.V.A.-leden

Wij melden de geboorte van:

Ann-Sophie, dochter van Dhr. & Mevr. Scherpereel-Malfait
V.V.A.-Oostende

Delphine, dochter van Dhr. & Mevr. Ackx-Dehaene
V.V.A.-Brugge-Oostkust-Houtland

IJZERBEDEVAART 1996

Een baken voor Vlaanderen

Zondag 25 augustus 1996

Vijftig jaar geleden (16 maart 1946) werd de eerste IJzertoren gedynamiteerd. Maar onmiddellijk kwam er reactie. Een maand later stond er opnieuw volk op de weide voor de "Jeugbedevaart naar den IJzer" (28 april 1946).

En het puin werd een toren; wat haat vernielde bouwde liefde weer op. Met de heropbouw van de IJzertoren stond Vlaanderen weer op uit zijn puin en bouwde aan een nieuwe toekomst.

Na vijftig jaar heeft Vlaanderen een groot stuk autonomie verworven, stap voor stap en in de lijn van de IJzertraditie zonder geweld, maar met reële resultaten. De Vlaamse staat is in wording.

Zoals de Toren meter per meter, jaar na jaar, werd heropgebouwd, zoals we nu de binnenkant van de Toren wens in te richten, trap voor trap, zo willen we Vlaanderen mee helpen inhoud geven en de weg naar autonomie verder bewerken.

De jongerengeneratie heeft als opdracht van dit Vlaanderen een huis te maken waar het goed is om wonen. De zorg voor wijk en wereld moet gaan langs zijn eigen Vlaamse gemeenschap, met een speciale aandacht voor Brussel, onze hoofdstad.

Een nieuwe generatie politici moet het leefklimaat scheppen waar welvaart mogelijk is voor alle mensen die in Vlaanderen wonen. Het eerste rechtstreeks verkozen Vlaamse parlement moet de politieke aantrekkelijk maken voor iedereen, opdat de onverschilligheid van de doorsnee Vlaming verandert in oprechte belangstelling voor het wel en wee van zijn gemeenschap.

Alle Vlamingen hebben de opdracht mee te werken, zoals de Frontsoldaten in hun programma "zelfbestuur, nooit meer oorlog en godsvrede", aan een vrij vredelievend en verdraagzaam Vlaanderen.